

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת שמיני

בדיקה מתולעים

בפרשתנו אנו לומדים על האיסור לאכול בעלי חיים זעירים, המכונים שרצים:

"וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכַל" (ויקרא יא, מא).

לפעמים קשה לראות את השרצים בשל קטנותם, ועל כן הורו חכמים לבדוק פירות, ירקות וקטניות שיש בהם חשש לקיומם של תולעים ושאר שרצים:

"כל מיני פירות שדרכן להתליע כשהם מחוברים, לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת" (שולחן ערוך יורה דעה, הלכות בהמה וחיה טהורה פד, ח).

אחרי הבדיקה מותר לאכול, ואין לחשוש שמא נותרו שרצים זעירים שנעלמו מן העין בבדיקה.

אומנם יש מחמירים, מן הטעם ש"ברייה" אינה בטלה ברוב. הסבר: בתערובת שהתערבבו בה דבר מותר ודבר אסור, אם החלק המותר גדול פי שישים מהחלק האסור – התערובת מותרת לאכילה. אולם "ברייה", שהיא דבר שלם המופיע במצב שבו נברא, אינה בטלה אפילו בכמות גדולה מאוד, כמבואר בשולחן ערוך:

"בריה, דהיינו כגון נמלה או עוף טמא וגיד הנשה ואבר מן החי וביצה שיש בה אפרוח וכיוצא בהם, אפילו באלף לא בטל" (הלכות תערובות ק, א).

הלכה למעשה אין לחשוש לחומרה זו מכמה טעמים, שכל אחד מהם בפני עצמו די בו כדי להתיר:

א. דין זה של חכמים, שברייה אינה בטלה, חל כאשר יודעים שאכן ישנה ברייה בתערובת. ואולם אחרי שניקו ובדקו את המאכל ולא ראו בו כל ברייה, החשש לקיום נסתר של שרץ כלשהו מקורו בספק – והואיל ובספק דרבנן יש להקל, אין אומרים שברייה אינה בטלה במצב של ספק.

ב. הדין שברייה אינה בטלה תקף רק בדבר שהיה אסור מתחילת ברייתו, כפי שפירש רש"י בפירושו על פסוקנו: "השרץ על הארץ – להוציא את היתושין שבכליסין ושבפולין ואת הזיזין שבעדשים, שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוך האוכל, אבל משיצאו לאויר ושרצו הרי נאסרו". מאחר שיייתכן שהשרץ שנותר במאכל לא שרץ על הארץ בתחילה – ועל כן לא היה אסור מתחילת ברייתו – הוא בטל בשישים ככל שאר האיסורים.

ג. יש אומרים שדבר מאוס אינו אסור בדיעבד, כמבואר בשולחן ערוך: "כל דבר שטעמו פגום, אינו אסור תערובתו" (הלכות תערובות קג, א).

ד. אין דין ברייה חל אלא על דבר שכשחותכים אותו ניכר שהוא חלק משלם, כמו חצי נמלה, אך בשרצים הזעירים, מפאת קטנותם, אי אפשר להבדיל בין השלם לחלקיו.

ה. דבר שטעמו אינו מורגש כלל, ומי שאוכל ממנו אינו מודע כלל לקיומו – אין בו איסור.

לאור כל הטעמים הללו אין לחשוש חששות מיותרים. יש להקפיד לבדוק היטב את המאכלים, ואז מותר לאוכלם בלא כל חשש.

שאל דוד בוצ'קו